

**ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ МОВНОЇ ЕВОЛЮЦІЇ У ПРОЯВАХ
СИСТЕМНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ СИНОНІМІЧНОГО РЯДУ
(НА МАТЕРІАЛІ СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)**

**GENERAL TRENDS OF LANGUAGE EVOLUTION IN THE MANIFESTATIONS
OF THE SYSTEM PROPERTIES OF THE SET OF SYNONYMS
(A CASE STUDY OF THE MIDDLE ENGLISH VOCABULARY)**

Добровольська О.Я.,
orcid.org/0000-0001-7412-2244
доктор філологічних наук,

*професор кафедри іноземної філології та перекладу
Національного транспортного університету*

Статтю присвячено науковій проблемі розвитку лексико-семантичної системи у ракурсі підпорядкування внутрішньосистемних і функційних характеристик її підсистем загальним тенденціям мовної еволюції. Предметом дослідження є внутрішньосистемні характеристики синонімічного ряду: етимологічний склад, функційна диференціація, хронологічна стратифікація та якісний склад. Об'єктом дослідження є лексико-семантична група назв осіб за професією (апелятивна і пропріальна агентивно-професійна лексика), зокрема синонімічний ряд назв пекарів як підсистема лексико-семантичної підгрупи назв ремісників у середньоанглійській мові. З метою реконструкції розвитку окремого синонімічного ряду в середньоанглійській мові та встановлення специфіки підпорядкування його внутрішньосистемних характеристик загальним тенденціям мовної еволюції виконано такі завдання: виокремлено синонімічний ряд назв пекарів у межах лексико-семантичної підгрупи назв ремісників; проаналізовано етимологічний склад їх твірних основ; визначено їх функційну диференціацію; здійснено хронологічну стратифікацію їх перших письмових згадок; встановлено якісний склад синонімічного ряду. Результати дослідження внутрішньосистемних і функційних характеристик синонімічного ряду назв пекарів у середньоанглійській мові виявили підпорядкування таким загальним тенденціям мовної еволюції: до збереження мовної стабільності, зростання функційної стратифікації лексики та функційної варіативності лексики, а також до поступового ускладнення й відносного удосконалення семантичної системи. Перспективним напрямом досліджень у галузі теорії мовної еволюції є визначення чинників, що зумовлюють уживаність запозичених слів у синонімічному ряду, а також вивчення розвитку лексико-семантичної системи на рівні окремого синонімічного ряду в аспекті підпорядкування загальним тенденціям розвитку мови на рівні окремого синонімічного ряду як її підсистеми.

Ключові слова: мовна еволюція, семантична система, середньоанглійська мова, синонімічний ряд, тенденція еволюції.

The article is devoted to the scientific problem of lexical-semantic system's development in the perspective of subordination of the intra-system and functional characteristics of its subsystems to the general tendencies of language evolution. The subject of the study is the following intra-system characteristics of the set of synonyms: etymological composition, functional differentiation, chronological stratification and qualitative composition. The subject of the study is the lexical-semantic group of the occupational terms (common nouns and proper names), in particular the set of synonymous names of bakers as subsystem of the lexical-semantic subgroup of the names of artisans in Middle English. In order to reconstruct the development of a particular set of synonyms in Middle English and to establish the specificity of subordination of its intra-system characteristics to the general tendencies of language evolution, the following tasks were performed: the names of bakers as the set of synonyms within the lexical-semantic subset of the names of artisans is distinguished; etymological composition of their generative bases is analysed; their functional differentiation is determined; chronological stratification of their first written references is made; the qualitative composition of the set of synonyms is pursued. The results of the study of the intra-system and functional characteristics of the of the Middle English names of bakers as a set of synonyms revealed the subordination to the following general tendencies of language evolution, as to preservation of language stability, to increase of functional stratification of vocabulary and functional variability of vocabulary, and to gradual complication and relative refinement of the semantic system. A promising area of the research in the field of language evolution is to determine the factors that determine the use of borrowed words in a set of synonyms, as well as to study the development of the lexical-semantic system at the level of particular subsystems in terms of subordination to the general tendencies of language development.

Key words: language evolution, semantic system, Middle English, set of synonyms, trend of evolution.

Постановка проблеми. Словникова система яскраво відображає прогресивну еволюцію мови, що проходить за рахунок якісного оновлення та кількісного зростання її складу. Водночас зі зникненням слів, які позначають застрілі та невживані поняття, відбуваються зміни в семантичній структурі слів і в обсязі їх

значення, а також збагачення словами, що позначають нові поняття. Із розвитком способів і засобів словотвору та внаслідок урізноманітнення синонімічних й антонімічних відношень між її елементами лексико-семантична система набуває більшої впорядкованості й ускладнення відношень між лексико-семантичними групами

та підгрупами. Еволюція мовної системи відбувається у руслі загальних тенденцій під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. Отже, *наукова проблема* розвитку лексико-семантичної системи полягає у вивченні підпорядкування внутрішньосистемних і функційних характеристик її підсистем (лексико-семантичних груп, підгруп і синонімічних рядів) загальним тенденціям мовної еволюції та особливостей впливу зовнішніх і внутрішніх чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток лексико-семантичної системи середньоанглійської мови у ракурсі підпорядкування внутрішньосистемних і функційних характеристик, що формують комплекс мовних змін окремої лексико-семантичної групи, загальним тенденціям мовної еволюції під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів було здійснено на матеріалі агентивно-професійних назв [2]: виявлено відповідність комплексу мовних змін таким загальним тенденціям розвитку мови, як-от: до впорядкування структурної організації мовної системи, більшої формальної виразності номінативних одиниць, збереження мовної стабільності, зростання функційної стратифікації та функційної варіативності лексики, а також до поступового ускладнення й відносного удосконалення семантичної системи. Так, зокрема, підтверджено шестикратне збільшення лексичного фонду досліджуваної лексико-семантичної групи порівняно з давньоанглійським періодом і зростання лексико-семантичної диференціації агентивно-професійних назв за синонімічними рядами у складі лексико-семантичних підгруп порівняно з давньоанглійським періодом, а також зростання кількісного наповнення синонімічних рядів у складі лексико-семантичних підгруп і функційних різновидів лексики [2; 4].

Окреслюємо *проблематику* реконструкції історії розвитку лексико-семантичної системи, яку доцільно вирішити на базі окремого синонімічного ряду як підсистеми лексико-семантичної групи агентивно-професійних назв середньоанглійської мови: 1) *специфіка семантичних сфер* (лексико-семантичний склад і кількісне наповнення лексико-семантичної групи, її підгруп і синонімічних рядів); 2) *функційна диференціація лексики* (виконання функції класифікації / ідентифікації); 3) *сфери та інтенсивність іншомовного впливу* (етимологічний склад лексико-семантичної групи, її підгруп і синонімічних рядів, кореляція власномовного / запозиченого в лексико-семантичній групі та її підгрупах; кореляція питомого / запозиченого в мотивуваль-

ній базі гібридних дериватів); 4) *хронологічна стратифікація лексики* (питомої й гібридної, що мотивується асимільованими запозиченнями, та запозиченої – разом із мотивувальною базою й у вигляді окремих лексичних одиниць – для виявлення динаміки мовних процесів у межах лексико-семантичної групи, а також її кількісного наповнення); 5) *якісні зміни лексичного складу* (поява нових і витіснення застарілих лексичних елементів, а також семантичний розвиток і семантичні заміщення); 6) прояви та масштаби відповідності мовних змін *загальним тенденціям мовної еволюції*.

Постановка завдання. *Мета нашого дослідження* – вивчити специфіку підпорядкування внутрішньосистемних характеристик загальним тенденціям еволюції мови на рівні окремого синонімічного ряду як її підсистеми шляхом реконструкції розвитку синонімічного ряду, зокрема назв пекарів у середньоанглійській мові. *Завдання дослідження*: 1) виокремити синонімічний ряд назв пекарів у межах лексико-семантичної підгрупи назв ремісників; 2) проаналізувати етимологічний склад їх твірних основ; 3) визначити їх функційну диференціацію; 4) здійснити хронологічну стратифікацію їх перших письмових згадок; 5) установити якісний склад синонімічного ряду. *Предмет дослідження* – внутрішньосистемні характеристики синонімічного ряду: етимологічний склад, функційна диференціація, хронологічна стратифікація та якісний склад. *Об'єкт дослідження* – лексико-семантична група назв осіб за професією, зокрема синонімічний ряд назв пекарів як підсистема лексико-семантичної підгрупи назв ремісників у середньоанглійській мові. *Фактичний матеріал дослідження* – 2 417 семем лексико-семантичної групи агентивно-професійних назв середньоанглійської мови, зафіксованих в історико-етимологічних словниках англійської мови (апелятивна і пропріальна агентивно-професійна лексика).

Виклад основного матеріалу. У нашому дослідженні використовуємо *методичний алгоритм* системно-функційної реконструкції розвитку лексико-семантичної системи [2] як поєднання методики та комплексу методів, що охоплює як традиційні методи (загальнонауковий індуктивно-дедуктивний і лінгвістичний порівняльно-історичний), так і методи сучасної системної лінгвістики [3] і системно-функційної реконструкції розвитку лексико-семантичної системи [2], а також методичні системно-функційні прийоми реконструкції розвитку лексико-семантичної системи [2].

Комплексний аналіз мовних змін синонімічного ряду в нашому дослідженні охоплює: 1) систематизацію лексики за етимологією (розподіл її на питому, гібридну та запозичену складові частини з подальшим групуванням за мовою – джерелом запозичення); 2) систематизацію лексики за номінативною функцією (класифікація / ідентифікація); 3) хронологічну стратифікацію перших письмових фіксацій апелювативів та онімів за століттями середньоанглійського періоду для вивчення динаміки наповнення синонімічного ряду питоною, гібридною та запозиченою лексикою в її функційних різновидах; 4) стратифікація якісного складу функційних різновидів питої, гібридної та запозиченої складових синонімічного ряду.

Назви пекарів належать до лексико-семантичної підгрупи (тематичного ряду) назв ремісників, зокрема до синонімічних рядів назв ремісників, зайнятих виробництвом продуктів. Наведемо таксономію досліджуваного синонімічного ряду агентивно-професійних назв за їх лексичною семантикою й етимологічним складом їх твірних основ у повному обсязі фактичного матеріалу.

1. Питомі лексеми з двома функціями: класифікації / ідентифікації

bā kere [OE *bæcere*] ‘a baker; a member of the craft of bakers or of one of the two divisions [*broun-bakeres*, *whit-*] of the craft’ 1300 MED, ‘one who bakes; spec. one whose business it is to make bread’ 1000 NED (*Bakere* 1177, 1246, 1332, *Backere* 1280, *Baker* 1269, 1287, *bakere* 1296-7, *baker* 1391)

baxter [OE *bæcestre*] ‘a baker; a member of the craft of bakers’ 1225 MED, ‘a woman baker’ 1425 MED, 1000 NED (*Bacestere* 1093, *Bakestre* 1260, *Bakestere* 1273, *Baxtere* 1281, 1295, 1333, *Bakestr*’ 1332, *bakestir* 1390)

dougher ‘one who makes or bakes dough, a baker’ 1483 MED, NED (*Doghere* 1314, 1333, *Douar* 1332)

knēder(e) ‘one who kneads, a baker’ 1440 MED (*Knedere* 1280, *Kneder* 1296, *Cnedar* 1327)

2. Питомі лексеми з функцією ідентифікації

*bak(e)-man ‘a maker or seller of pastries, pies, etc.’ DBS, *bāken* v. [OE *bacan*, *bōc*, *bacen*] (*Bakman* 1279, *Bakeman* 1327)

*frēnsh~baker *Frēnsh~baker* ‘a maker of French bread’ MED, *Frēnsh~bred* ‘one of the finer varieties of bread’ MED (*ffrenkisshebakere* 1314, *Frensshebakere* 1383-4)

*harder(e) ‘a hardener of metals or a baker’ DBS, *harden* [OE *heardian*] (*Harder* 1220, *Harder(e)* 1332)

3. Питомі лексеми з функцією класифікації

brēd~wrighte [OE *brēad*] ‘baker’ 1250 MED

breu-wīf ‘a female brewer or a brewer’s wife’ 1350 MED

kilne~man ‘one who tends a kiln in brewing or in making of bricks, etc.’ 1347 MED, *kilne* [OE *cylen*] ‘a furnace for baking, burning, or drying; esp. a kiln for drying malt in brewing; ?also, an oven’

kilne~wif ‘a woman who tends a kiln or oven’ 1500 MED

ōven~kepere *ōven* [OE *ofen*, *ofn*] ‘a baker’ 1483 MED

ōven~makere ‘a baker’ 1483 MED

4. Гібридні похідні з двома функціями: класифікації / ідентифікації

4.1. Похідні від латинських основ

pī(e)-makere ‘a pie-baker’ 1387 MED, 1450 NED, *pī(e)* [ML *pica*, *pia*] ‘a baked dish of pastry filled with meat, spices, etc’ 1303 MED) (*Piemakere* 1332, *Pyemaker* 1357)

pī(e)-bakere ‘a pie-baker’ 1379 MED, NED ‘maker or seller of pies’ DBS; *pī(e)* [ML *pica*, *pia*] ‘a baked dish of pastry filled with meat, spices, etc’ 1303 MED; *pie*, sb. ‘a dish composed of meat, fowl, fish, fruit, or vegetables, etc., enclosed in or covered with a layer of paste and baked’ 1303 NED) (*Piebakere* 1320, 1332, *Pybakere* 1338, *Pyebakere* 1363, *Pyebaker* 1363-4, *pyebaker* 1379)

4.2. Похідні від норманських основ

wāfrestre [from *wāfer* n., by analogy with *wāferer* n.] ‘a female maker or purveyor of wafers’ 1378 MED, viz. *wāferer* (*Wafreste* 1377-93)

4.3. Похідні від основ із подвійною (латинською/ французькою) етимологією

oblē~makere ‘a baker of the cakes or wafers called oblees’ 1450 MED, *oblē* [OF *oblee*, *obleie*, *oblie*, *ovlee* & ML *oblāta*, *obleta*] ‘the bread used in the sacrament of the Eucharist, a sacramental wafer; also, a communion wafer used for some purpose other than the celebration of the mass’ 1200 MED; ‘a small cake or wafer’ 1399 MED (*obletmaker* 1423, *ubletmaker* 1439)

pāste~makere ‘a maker of pastry’ 1425 MED, ‘a person employed in making paste’ 1875 NED, *pāste* [OF *paste* & L *pasta*] ‘dough for the making of bread or pastry; also, dough for making horse feed’ 1381 MED, 1377 NED; ‘name for various sweet confections of doughy consistence’ 1389-90 NED (*Pastmakere* 1288-9, 1311, 1340, *Pastmaker* 1322)

5. Гібридні похідні з функцією ідентифікації

5.1. Похідні від латинських основ

*pī(e)-man ‘a baker or seller of pies’ MED, *pī(e)* [ML *pica*, *pia*] ‘a baked dish of pastry filled with meat, spices, etc’ 1303 MED; ‘maker or seller of pies’ DBS; *pie-man* ‘a man who makes pies for sale; a vendor of pies’ 1820 NED; cf. *pie-woman* ‘a woman who sells pies’ 1817 NED (*Pytan* 1301, 1524)

5.2. Похідні від центральнофранцузьких основ

*wasteler (from *wastel* [OF *wastel*, north-eastern var. of *guastel*, *gastel* (mod. F. *gâteau*). In Anglo-L. records. the word often occurs latinized as *guastellum*, *wastellum*] ‘bread made of the finest flour; a care or loaf of this bread’ 1194 NED (*Wasteler* 1327)

5.3. Похідні від норманських основ

*pasteresse (from *pastere* [OF *pastoiëor*] ‘a baker’ 1475 MED; AF *pestour*, *pistour*, OF *pestor*, *pesteur* ‘baker’ DBS (*Pesteresse* 1270)

5.4. Похідні від основ із подвійною (латинською / французькою етимологією)

**pāste~man* ‘one who makes or sells pastry’ MED, *pāste* [OF *paste* & L *pasta*] ‘dough for the making of bread or pastry; also, dough for making horse feed’ 1381 MED (*Pasteman* 1290-1)

**simle~man* in surname – MED; *simle* [OF *simle*, *simel*, *simile* & L *simila*; also cp. MDu, MLG *semel(e)* ‘a loaf or bun made of fine flour’ 1500 MED (*Semylman* 1471)

**tōurte~bakere* MED, *tōurte* [OF *torte*, *tourte* & ML *torta*, *tourta*, *turta*] ‘a kind of coarse brown bread’ 1371 MED, ‘a tart of somekind’ 1400 MED (*Tourtebaker* 1303, *Tortebaker* 1371)

5.5. Похідні від скандинавських основ

*cāker *cāke* [ON; cp. Norw. & Swed. *kaka*, Dan. *kage*, ME *kēchel* ‘little cake’ & OHG *kuocho* ‘cake’] ‘a flat cake or loaf; also, an unbaked cake or loaf’, cf. *cakemaker* 1591 NED, *cakeman* 1832 NED (*Kakier* 1292, *Cakyer* 1332)

5.6. Похідні від нижньонімецьких основ

**wig(g)er* ‘a maker or seller of buns or cakes’ DBS, *wig* (*wygge*, *wig*) [MLG *wigge*, MDu *wigg(h)e*, vars. of *wegge*] ‘a small loaf, cake, or bun’ 1376 MED (*Wygger* 1332)

*wiggester (feminine form of *wig(g)er*, ‘a maker or seller of buns or cakes’ DBS (*Wyggestr* 1296)

**wig~maker* in surname – MED, *wig* 1376 MED (*Wigemaker* 1375)

**wig~man* ‘cake-man’ DBS (*Wigman* 1275, *Wygman* 1275, *Wygeman* 1275)

6. Запозичення із двома функціями: класифікації / ідентифікації

6.1 Норманські запозичення

*pastere [OF *pastoiëor*] ‘a baker’ 1475 MED (cf. AF *pestour*, *pistour*, OF *pestor*, *pesteur* ‘baker’; in early sources, *Pistor* is common but is often the Latin *pistor* ‘baker’, clearly so when inflected as: *Toli Pistor* (abl.) c1140 StCh, *Roberto Pistori* (dat.) 1196 FF (D). Certain examples of AN *pistour* are rare. The legend on the seal of *Tubernus Pistor* (1200 Oseney) was SIGIL’L’ TVRBERTI LE PESTVR. The modern *Pester* is not common. DBS), cf. *Pesteresse* 1270 (*pistor* 1115, *pestur* 1200, *Pestur* 1239, 1259, *Pester*, *Pestour* 1279, *Pistor*, *peleter* 1281, *Pistour* 1307)

6.2. Запозичення з подвійною (латинською / французькою) етимологією

*furnēr, -ier [cp. *furnais* ‘oven’; OF *fo(u)rnier*] ‘a person in charge of the bake oven or bake house, a baker’ 1441 MED; *furner* [late ME *furnour*, OF *fornier* – late L *furnārius*, from *furn-us* ‘oven’] ‘one who has charge of an oven; a baker’ 1483 NED (*Furner* 1207, 1208, 1212, *Forner* 1275, 1283, *Fornir* 1279, *Furnier* 1289, *furner* 1306, *Fourner* 1441, *fournier* 1454)

*wāferer [AF *waferer*, *waf(f)rer*, ONF *wauff(f)rier*; also cp. AL *wafrarius*, *waferarius* & ME *wāfer*] ‘a maker or purveyor of wafers; also, a household official responsible for the making or obtaining of wafers’ 1390 MED (*Wafrer* 1212, 1255, 1301, *Waverer* 1227, *Wafrur* 1250, *Wafror* 1255, *Waffrou* 1316, *Wafrou* 1336, *Waferer* 1340, *Wafenour* 1426).

Синонімічний ряд назв пекарів у середньоанглійській мові налічує 32 лексеми, утворюючи 1,4% від загальної кількості 2 417 середньоанглійських агентивно-професійних назв і 3,2% від загальної кількості 1 004 лексем підгрупи назв ремісників. Дані щодо етимологічного складу та функційної диференціації назв пекарів у середньоанглійській мові наведено в табл. 1.

Виявлено співвідношення 81%:19% назв, які виконували в середньоанглійський період функцію ідентифікації, до назв, що виконували в серед-

Таблиця 1

Етимологічний склад і функційна диференціація назв пекарів у середньоанглійській мові

Етимологія/ функція	Питомі	Гібридні похідні						Запозичення		Разом	Частка)
		Лат	Фр(ц)	Норм.	Лат/фр	Сканд.	Ннім	Лат/фр	Норм.		
Класифікація/ ідентифікація	4	2	—	1	2	—	—	2	1	12	37
Ідентифікація	3	1	1	1	3	1	4	—	—	14	44
Класифікація	6	—	—	—	—	—	—	—	—	6	19
Усього	13	3	1	2	5	1	4	2	1	32	—
Разом	13	16						3		32	100
Частка (%)	41	50						9		100	

**Хронологічна стратифікація перших письмових фіксацій назв пекарів
у середньоанглійській мові**

Століття	XI	XII	XIII	XIV	XV	Разом
Кількість	2	1	12	12	5	32
Частка (%)	6	3	37,5	37,5	16	100

ньоанглійський період виключно функцію класифікації, а також співвідношення 41%:50%:9% питомих назв, гібридизмів і запозичень.

Дані щодо хронологічної стратифікації перших письмових згадок назв пекарів у середньоанглійській мові наведено в табл. 2.

Хронологічний ряд перших письмових згадок назв пекарів у середньоанглійській мові розподіляється за століттями досліджуваного періоду нерівномірно: XI ст. – 6%, XII ст. – 3%; XIII ст. – 37,5%; XIV ст. – 37,5%, XV ст. – 16%. Максимум їх перших письмових згадок припадає на XIII – XIV ст. Отже, *якісний склад* синонімічного ряду назв пекарів формувався протягом середньоанглійського періоду, і лише дві лексеми (6%) беруть свій початок у давньоанглійський період: *bākere* [OE *bæcere*], *baxter* [OE *bæcestre*].

Висновки. 1. У тріадах «*мова – мовлення – функція*» та «*системні мовні факти – несистемні мовні факти – функція*» виявлено такі результати стосовно функційної диференціації досліджуваного синонімічного ряду: а) 37% – лексика з усталеним узусом, уживана у функціях класифікації та ідентифікації, тобто яка побутувала у функції класифікації й перейшла до наступного періоду розвитку мови; б) 44% – лексика з неусталеним узусом, уживана виключно у функції ідентифікації, тобто яка в середньоанглійський період не входила до апеллятивного фонду мови; в) 19% – лексика з обмеженим узусом, яка побутувала у функції класифікації й перейшла до наступного періоду розвитку мови.

2. У тріаді «*синтагматика – парадигматика – функція*» виявлено специфіку переважання питомих і гібридних лексик над запозиченою у співвідношенні 91%:9%.

3. Тріади «*внутрішнє – зовнішнє – функція*» та «*синхронія – діахронія – функція*» розкривають синхронно-діахронічну функційну узгодженість у кореляції із функційною узгодженістю власномовного / запозиченого стосовно до якісного складу досліджуваного синонімічного ряду в межах етимологічних груп, зокрема в такому співвідношенні: а) 56% – лексика, що продовжила побутування у наступний період розвитку англійської мови (у т. ч. 31% – питоми АПН, 16% – гібридизми, 9% – запозичення); б) 44% – лексика, що на початок новоанглійського періоду вийшла з ужитку і до апеллятивного фонду середньоанглійської мови не входила, побутуючи виключно як антропонімна в межах середньоанглійського періоду (у т. ч. понад 9% – питома лексика і понад 34% – гібридна).

Таким чином, результати дослідження внутрішньосистемних і функційних характеристик синонімічного ряду назв пекарів у середньоанглійській мові виявили підпорядкування таким загальним тенденціям мовної еволюції: 1) до збереження мовної стабільності, 2) до зростання функційної стратифікації лексики, 3) до зростання функційної варіативності лексики, 4) до поступового ускладнення й відносного удосконалення семантичної системи.

Дослідження розвитку лексико-семантичної системи в аспекті виявлення специфіки її підпорядкування загальним тенденціям розвитку мови на рівні окремого синонімічного ряду як її підсистеми, а також визначення чинників, що зумовлюють уживаність запозичених слів у синонімічному ряді, є актуальним напрямом перспективних досліджень у галузі теорії мовної еволюції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Добровольська О.Я. Агентивно-професійна лексика в історії англійської мови: деривація і таксономія : монографія. Чернівці, 2016. 624 с.
2. Добровольська О.Я. Реконструкція розвитку лексико-семантичної системи середньоанглійської мови (на матеріалі агентивно-професійної лексики XI–XV століть) : автореф. дис. ... докт. філол. наук : 10.02.04. Київ : Знання, 2018. 42 с.
3. Мельников Г.П. Системная типология языков: Принципы, методы, модели. Москва, 2003. 395 с.
4. Солонович Т.Ф. Развитие тематической группы наименований лиц по профессии в английском языке: дис. ... канд. филол. наук. Минск, 1986. 204 с.
5. Middle English Dictionary. Ed. Robert E. Lewis, et al. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1952–2001. Online edition in Middle English Compendium. Ed. Frances McSparran, et al.. Ann Arbor: University of Michigan Library, 2000–2018. URL: <http://quod.lib.umich.edu/m/middle-english-dictionary/> (дата звернення: 18.02.2020).

6. Reaney, Percy Hide. *A Dictionary of British Surnames*. London, Great Britain : Routledge and Kegan Paul, 1966.
7. *The Oxford English Dictionary*. John Simpson and Edmund Weiner (Ed). Oxford, Great Britain, 1989.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ:

DBS – Dictionary of British Surnames.
 MED – Middle English Dictionary.
 NED – Oxford English Dictionary.

УДК 378.147: 811.111+821.11

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.10>

ENGAGING MULTIPLE READING STRATEGIES TO FICTION AS A MEANS OF FOSTERING EFL STUDENTS' INTERPRETATIVE COMPETENCY

РІЗНОЧИТАННЯ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ, ЩО ВИВЧАЮТЬ АНГЛІЙСЬКУ МОВУ ЯК ФАХОВУ

Dolhusheva O.V.,

orcid.org/0000-0001-9558-5846

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor of the Department of the English Language and Teaching Methods at Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

The paper addresses the issue of engaging multiple reading strategies to fiction that aims at fostering EFL students' interpretative competency. The acuteness of the research is determined by the present-day aspiration of Ukraine to harmonize its educational system with the European educational framework that prioritizes a competency-based and personality-oriented approach to the professional preparation of MA and BA degree holders.

Contemporary methodology considers an interpretative competency as part of a literary and a wider philological competences. The interpretative competency encompasses not only the ability of a person to analyze a particular fictional, educational or any other text, but also the skills and capability to make critical personal judgments, formulate and express one's own opinion, adopt definite attitudes towards particular moral issues and tolerate alternative view points.

A fiction text is a good didactic tool to foster EFL students' interpretative competency through a number of critical approaches. Applying several reading strategies to "A White Heron" by Sarah O. Jewett, students become aware of multiple implications of the text. To comprehend these meanings requires a wide range of linguistic, literary, linguo-cultural, and philosophic knowledge. In particular, ecocritical reading helps EFL learners to cognize the dichotomy of nature and civilization, and understand the set of values associated with the gender of the characters. Archetypal approach enhances students' comprehension of archetypal symbols, characters, and situations that penetrate the whole texture of the story.

The engaged critical perspectives do not limit all possible interpretive focuses of the text. Other strategies may help EFL students approach the story from a variety of angles to explore additional text implications thus fostering would-be teachers' linguistic, literary and interpretative competencies.

Key words: interpretative competency, literary competence, reading strategy, ecocritical approach, archetypal criticism.

Статтю присвячено розгляду використання стратегій різночитання художнього твору як засобу формування інтерпретаційної компетентності студентів педагогічних університетів, які вивчають англійську мову та літературу як фах. Актуальність роботи зумовлена сучасними прагненнями української системи освіти до входження у європейський простір, де засадничими принципами є особистісно-орієнтоване та компетентнісне навчання.

У сучасній методичній науці інтерпретаційну компетентність розглядають у рамках літературознавчої чи ще ширшої філологічної компетенції. Інтерпретаційна компетентність належить до низки предметних у фаховій підготовці вчителя іноземних мов і літератур. Вона передбачає не лише здатність студентів аналізувати конкретний художній чи навчальний нехудожній текст, але й спроможність його критичного оцінювання, висловлення іноземною мовою власної думки стосовно певних етично-моральних питань, що висвітлюються у тексті, толерування інакшого розуміння й усвідомлення існування множинності інтерпретацій.

Художній твір є тим матеріалом, різночитання якого сприятимуть формуванню інтерпретаційної компетентності студентів. На прикладі застосування різних читацьких стратегій до оповідання "A White Heron" автор статті демонструє здатність художнього тексту продукувати доволі велику кількість значень, розуміння яких потребує від майбутніх вчителів знань із літературознавства, лінгвістики, лінгвокультурології, філософії. Зокрема, архетипне тлумачення оповідання уможливує виокремлення архетипних символів, ситуацій і персонажів; екокритичний підхід сприяє усвідомленню дихотомії природа – цивілізація та ціннісних установок у рамках гендерної опозиції тощо.